

Situationer med stora rovdjur nära bebyggelse och människor 2020

SITUATIONER MED STORA ROVDJUR NÄRA BEBYGGELSE OCH MÄNNISKOR 2020

Rapport från SLU Viltskadecenter 2021–4

Författare: Eva Hedmark¹, Jens Frank¹

Eva Hedmark ORCID Id: 0000-0002-2850-461X

Jens Frank ORCID Id: 0000-0002-4489-5171

Utgivare: SLU Viltskadecenter

Utgivningsort: Viltskadecenter, Grimsö Forskningsstation

Utgivningsdatum: 2021-12-22

Version: 1.0

Fotograf omslagsfoto: Lennart Johanzon

ISBN: 978-91-985248-7-1

© SLU Viltskadecenter, författarna

Rapporten kan laddas ner från Viltskadecenters webbplats www.slu.se/viltskadecenter

¹ SLU Viltskadecenter, Institutionen för ekologi, Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, Grimsö 152, 739 93 Riddarhyttan

Situationer med stora rovdjur nära bebyggelse och människor 2020

Innehållsförteckning

Inledning	3
<i>Stora rovdjur nära bebyggelse och människor</i>	3
Datainsamling via händelseformulär	4
Händelser 2020	5
<i>Underlagets tillförlitlighet</i>	6
<i>Varg</i>	7
Länsvi översikt	9
<i>Björn</i>	10
Länsvi översikt	12

Inledning

Stora rovdjur nära bebyggelse och människor

Den här rapporten är en sammanställning av händelser då stora rovdjur befunnit sig inom 100 meter från bebyggelse eller människor och som inte rapporterats på annat sätt. Besiktigade och kvalitetssäkrade skador som rovdjur orsakat på tamdjur och hundar inkluderas till exempel inte här, eftersom de rapporteras i Viltskadecenters årliga viltskadestatistikrapporter.

Sammanställningen bygger på händelser som allmänheten rapporterat till länsstyrelsen och som länsstyrelsen registrerat. I dagsläget finns ingen systematisk dokumentation av hur ofta situationer med stora rovdjur nära bebyggelse eller människor inträffar. Det medför bland annat att det blir svårt att veta hur stora resurser som behöver läggas på att hantera sådana situationer. Naturvårdsverket har gett Viltskadecenter i uppdrag att från och med 2020 samla in uppgifter kring sådana situationer. Ännu finns inget stöd för registrering av den här typen av situationer i den norsk-svenska databasen för stora rovdjur (Rovbase). Ett webbaserat verktyg har därför använts som en provisorisk metod för insamling av data.

Om det webbaserade verktyget används och fylls i fullständigt av länsstyrelserna framöver kan ett underlag kring stora rovdjur nära bebyggelse och människor produceras. Ett sådant underlag är mycket användbart vid beslut om skydds jakt och inför informationsmöten med orolig allmänhet. På sikt kommer uppgifterna även att kunna användas för att förutsäga vilka händelser som är av mer tillfällig karaktär och upphör av sig själva och vilka som kan antas bli mer varaktiga problem om inga åtgärder vidtas.

Viltskadecenter kommer årligen att sammanställa resultaten på nationell basis och redovisa det i en rapport på ett liknande sätt som rovdjursinventeringarna och viltskadestatistiken. Den här rapporten behandlar de uppgifter som samlats in under år 2020 och representerar den första resultatsammanställningen gällande stora rovdjur nära bebyggelse och människor.

Datainsamling via händelseformulär

För insamling av uppgifter har ett webbaserat händelseformulär skickats ut till alla länsstyrelser i Sverige. Länsstyrelserna har uppmanats att registrera samtliga tillfällen som kommit till deras kännedom gällande stora rovdjur som befunnit sig inom 100 meter från bebyggelse eller människor under 2020. Även observationer på större avstånd har kunnat registreras i formuläret om länsstyrelsen funnit det lämpligt.

De uppgifter länsstyrelsen ska registrera i formuläret för varje händelse är:

- Vem på länsstyrelsen som registrerat uppgifterna
- Datum för händelsen
- Tidpunkt för händelsen
- Namn och adress till uppgiftslämnaren
- Plats för händelsen
- Beskrivning av händelsen
- Rovdjursart
- Minsta avstånd till bebyggelse
- Minsta avstånd till människa
- Minsta avstånd till tamdjur/hund
- Vad som har kunnat kvalitetssäkras av länsstyrelsen

Händelser 2020

Under 2020 registrerade länsstyrelserna sammanlagt 203 tillfällen i händelseformulären då stora rovdjur befunnit sig nära bebyggelse eller människor utomhus (Tabell 1).

Registreringarna avsåg i 119 fall varg (59 %), i 75 fall björn (37 %) och i ett tillfälle lodjur (<0,5%). För åtta av de registrerade tillfällena (4 %) var art inte angivet i formuläret.

Tabell 1. Antal registreringar i händelseformuläret avseende tillfällen då stora rovdjur befunnit sig nära bebyggelse eller människor utomhus under 2020.

	Varg	Björn	Lodjur	Art ej angiven	Totalt
Blekinge	-	-	-	-	-
Dalarna	7	-	-	-	7
Gävleborg	79	67	-	8	154
Halland	-	-	-	-	-
Jämtland	-	3	-	-	3
Jönköping	8	-	-	-	8
Kalmar	-	-	-	-	-
Kronoberg	-	-	1	-	1
Norrbottn	-	1	-	-	1
Örebro	6	-	-	-	6
Östergötland	-	-	-	-	-
Skåne	-	-	-	-	-
Södermanland	-	-	-	-	-
Stockholm	2	-	-	-	2
Uppsala	1	2	-	-	3
Värmland	13	1	-	-	14
Västerbotten	-	1	-	-	1
Västernorrland	-	-	-	-	-
Västmanland	3	-	-	-	3
Västra Götaland	-	-	-	-	-
Totalt	119	75	1	8	203

Underlagets tillförlitlighet

Kvaliteten på dataunderlaget varierar. Endast för en liten del (24 %) av de registrerade händelserna har formuläret fyllts i fullständigt (Tabell 2). I många fall är informationen som lämnats i formuläret mycket knapphändig och därmed svår att tolka och utvärdera. Noterbart är att Gävleborg registrerat överlägset flest händelser, men samtidigt endast lämnat begränsad information kring dessa.

Andel kvalitetssäkrade fall är en viktig del av rapporteringen eftersom det säger något om underlagets tillförlitlighet. Under 2020 har i genomsnitt 17 % av händelserna som länsstyrelserna registrerat i formuläret kvalitetssäkrats med avseende på art (Tabell 2). I det här sammanhanget är dock en förhållandevis låg grad av kvalitetssäkring förväntad eftersom det ofta inte är möjligt att kvalitetssäkra den typ av situationer/observationer som sammanställningen avser.

Tabell 2. Andel av rapporterade situationer där händelseformuläret fyllts i fullständigt, respektive där rovdjursart kvalitetssäkrats.

	Antal händelser	Fullständigt ifyllt formulär	Kvalitetssäkrad art
Dalarna	7	100%	0%
Gävleborg	154	0%	18%
Jämtland	3	100%	0%
Jönköping	8	100%	38%
Kronoberg	1	100%	0%
Norrbottn	1	100%	0%
Stockholm	2	100%	50%
Uppsala	3	100%	0%
Värmland	14	100%	21%
Västerbotten	1	100%	0%
Västmanland	3	100%	0%
Örebro	6	100%	0%
Totalt	203	24%	17%

Varg

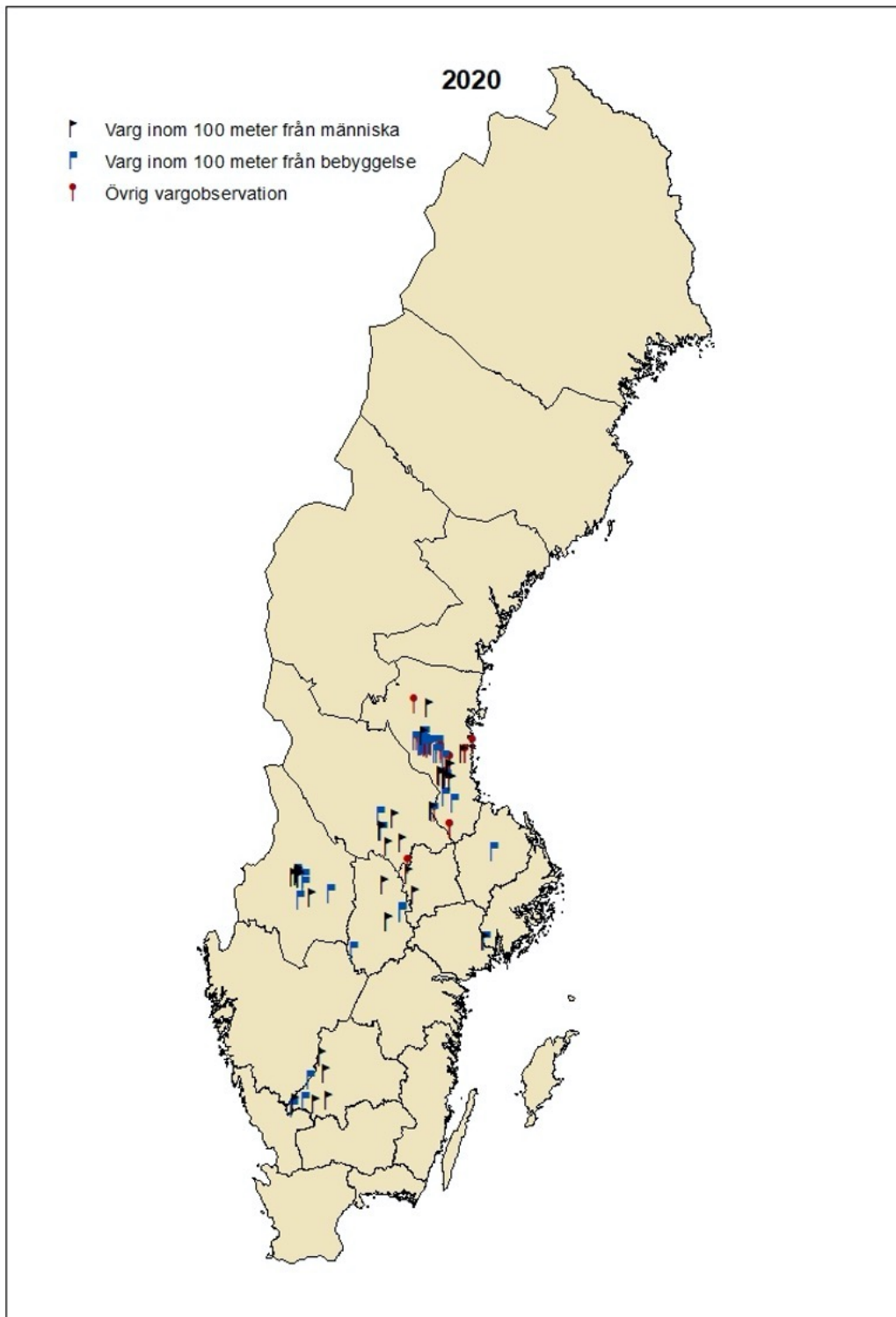
Sammantaget rapporterades 119 tillfällen gällande varg i Sverige 2020 i händelseformuläret (Tabell 3, Figur 1). I Tabell 3 och Figur 1 har händelserna delats in i tre huvudsakliga och exkluderande kategorier: *Människa inom 100 meter*, *Bebyggelse inom 100 meter* och *Övrig observation*. Kategorin *Människa inom 100 meter* avser endast tillfällen då en eller flera människor befunnit sig utomhus i samband med aktuell situation. Att kategorierna är exkluderande betyder att varje händelse bara finns representerad i en kategori. Likafullt kan en rapporterad händelse ha inneburit att varg befunnit sig inom 100 meter från både människa och bebyggelse. Kategorin *Människa inom 100 meter* har dock ”värderats” först, vilket innebär att alla händelser med varg inom 100 meter från minst en människa utomhus återfinns i denna kategori; det gäller alltså även om det också fanns bebyggelse i närheten.

Tabell 3 innehåller också andra parametrar som observerats i samband med iakttagelser på olika avstånd från människa. Ur tabellen kan exempelvis utläsas att det i 25 av 38 tillfällen då varg observerats och haft *Människa inom 100 meter* också fanns bebyggelse inom 100 meter. Likaså fanns 13 tillfällen då varg samtidigt befunnit sig inom 100 meter från människa och hund. Även för hund gäller att den ska ha befunnit sig utomhus för att inkluderas i sammanställningen.

Kategorin *Övrig observation* innehåller förvisso några relevanta händelser, exempelvis då varg befunnit sig nära tamdjur eller hund, men likväl återfinns flera av händelserna i denna kategori på grund av bristfällig registrering av information. Det är med andra ord troligt att flera av händelserna i kategorin *Övrig observation* egentligen hör hemma i någon av de andra kategorierna, men att detta inte framkommit i dataunderlaget.

Tabell 3. Händelser avseende varg fördelat på kategorierna *Människa inom 100 meter*, *Bebyggelse inom 100 meter* och *Övrig observation*. Övriga parametrar som registrerats samtidigt med händelser inom respektive kategori redovisas i kolumn 2–6.

	Bebyggelse inom 100 meter	Hund inom 100 meter	Tamdjur inom 100 meter	Rovdjuret äter på något	Observation gjord från fordon
Människa inom 100 meter (n=38)	25	13	8	-	1
Bebyggelse inom 100 meter (n=45)	45	-	10	4	4
Övrig observation (n=36)	-	2	4	1	5
Totalt (n=119)	70	15	22	5	10

Figur 1. Rapporterade händelser för varg 2020.

Länsvis översikt

Tabell 4 innehåller en länsvis översikt av registrerade tillfällen då varg befunnit sig i närheten av bebyggelse, eller i närheten av människa, hund och/eller tamdjur utomhus. I tabellen kan samma händelse finnas representerad i flera kolumner beroende på om vargen vid ett och samma tillfälle befunnit sig inom 100 meter från en eller flera av kolumnelementen bebyggelse, människa, tamdjur och hund. Varg i närhet av bebyggelse är den mest frekvent registrerade händelsen (70 tillfällen). Därefter kommer nära människa, nära tamdjur och nära hund i fallande ordning.

Tabell 4. Antal tillfällen där varg befunnit sig inom 100 meter från bebyggelse, människa, tamdjur och/eller hund. Observera att samma händelse kan finnas representerad i fler än en kolumn, exempelvis om händelsen gäller en människa på promenad med hund. Rapporteringen avser endast människor och djur utomhus.

	Bebyggelse	Människa	Tamdjur	Hund
Dalarna	6	5	1	2
Gävleborg	37	14	17	8
Jönköping	6	5	2	1
Stockholm	2	1	-	-
Uppsala	1	-	-	-
Värmland	10	8	2	2
Västmanland	2	2	-	1
Örebro	6	3	-	1
Total	70	38	22	15

Björn

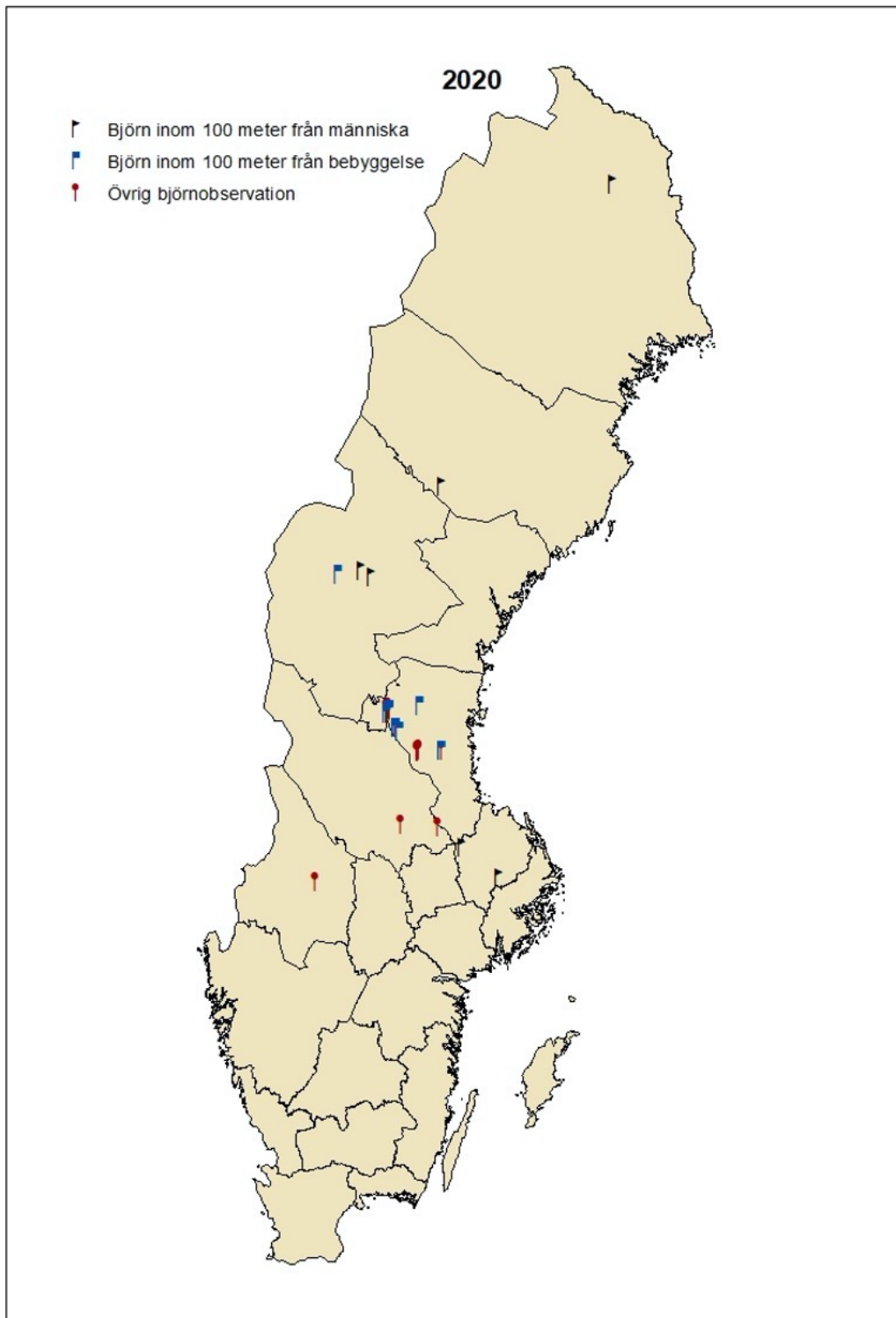
Sammantaget rapporterades 75 tillfällen gällande björn i Sverige 2020 i händelseformuläret (Tabell 5, Figur 2). I tabell 5 och figur 2 har händelserna delats in i tre huvudsakliga och exkluderande kategorier: *Människa inom 100 meter*, *Bebyggelse inom 100 meter* och *Övrig observation*. Kategorin *Människa inom 100 meter* avser endast tillfällen då en eller flera människor befunnit sig utomhus i samband med aktuell situation. Att kategorierna är exkluderande betyder att varje händelse bara finns representerad i en kategori. Likafullt kan en rapporterad händelse ha inneburit att björn befunnit sig inom 100 meter från både människa och bebyggelse. Kategorin *Människa inom 100 meter* har dock ”värderats” först, vilket innebär att alla händelser med björn inom 100 meter från minst en människa utomhus återfinns i denna kategori.

Tabell 5 innehåller även andra parametrar som observerats i samband med iakttagelser inom respektive kategori. Det kan bland annat utläsas att i närmare hälften av fallen då björn rapporterats nära bebyggelse så har de observerats äta på någonting. De har bland annat betat på gräsmattor, letat i sopor och ätit fågelfrö vid fågelbord.

Flest registrerade händelser (40) återfinns i kategorin *Övrig observation*. Sannolikt befinner sig dock en del av händelserna i kategorin *Övrig observation* där på grund av bristande information om de aktuella händelserna. Det är alltså troligt att flera av händelserna i kategorin *Övrig observation* egentligen hör hemma i någon av de andra huvudkategorierna, men att detta inte framkommit i dataunderlaget.

Tabell 5. Händelser avseende björn fördelat på kategorierna *Människa inom 100 meter*, *Bebyggelse inom 100 meter* och *Övrig observation*. Övriga parametrar som registrerats samtidigt med händelser inom respektive kategori redovisas i kolumn 2–6.

	Bebyggelse inom 100 meter	Hund inom 100 meter	Tamdjur inom 100 meter	Rovdjuret äter på något	Observation gjord från fordon
Människa inom 100 meter (n=6)	4	1	-	6	-
Bebyggelse inom 100 meter (n=29)	29	-	2	13	-
Övrig observation (n=40)	-	-	1	5	-
Totalt (n=75)	33	1	3	24	0

Figur 2. Rapporterade händelser för björn 2020.

Länsvis översikt

Tabell 6 innehåller en länsvis översikt gällande björn i närhet av bebyggelse eller i närheten av människa, tamdjur och/eller hund utomhus. I tabellen kan samma händelse finnas representerad i flera kolumner beroende på om björn vid ett och samma tillfälle befunnit sig inom 100 meter från en eller flera av kolumnelementen bebyggelse, människa, tamdjur och hund). Björn i närhet av bebyggelse har registrerats vid 33 tillfällen medan björn som befunnit sig inom 100 meter från människa, tamdjur eller hund har rapporterats betydligt mer sällan (Tabell 6).

Tabell 6. Antal tillfällen där björn befunnit sig inom 100 meter från bebyggelse, människa, tamdjur och/eller hund. Observera att samma händelse kan finnas representerad i fler än en kolumn, exempelvis om händelsen gäller en människa på promenad med hund. Rapporteringen avser endast människor och djur utomhus.

	Bebyggelse	Människa	Tamdjur	Hund
Gävleborg	28	-	3	-
Jämtland	3	2	-	-
Norrbottn	-	1	-	1
Uppsala	1	2	-	-
Värmland	-	-	-	-
Västerbotten	1	1	-	-
Totalt	33	6	3	1

SLU Viltskadecenter (VSC) är ett nationellt centrum för kunskap om vilt, viltskador och samhälle. Vi tar fram kunskapsunderlag i syfte att begränsa viltskador och viltrelaterade konflikter för att främja samexistens mellan vilt och människor. Vi samverkar med flera myndigheter och organisationer.

Vi arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket sedan 1996 och tillhör institutionen för ekologi vid SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet.

www.slu.se/viltskadecenter

VILTSKADECENTER